Вх. № ЧР-03-165/11.09.2023 г.

СТАНОВИЩЕ

от

Ергюл Таир Реджеб, доктор на науките по психология, професор по направление 3.2. Психология в Институт за изследване на населението и човека, Българска академия на науките, София 1113, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6, ет 5

относно научните трудове, представени в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология (Транспортна психология) в секция "Психология на личността и когнитивна психология" към ИИНЧ-БАН, обявен в ДВ бр.46 от 26.05.2023 г.

Кандидат: Зорница Петрова Тоткова, доктор по психология, главен асистент в секция "Психология на личността и когнитивна психология", ИИНЧ-БАН

1. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Настоящото становище е изготвено в съответствие със заповед № РД-6-367/21.07.2023 г. на директора на Институт за изследване на населението и човека, Българска академия на науките въз основа на документи, постъпили по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология), обявен в ДВ бр.46 от 26.05.2023 г. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на ИИНЧ-БАН за развитие на академичния състав.

Кандидатът Зорница Петрова Тоткова е придобила образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология (Обща психология) през 2014 г., а от 2015 г. е главен асистент в департамент „Психология“ в ИИНЧ-БАН. Представените от кандидата публикации и цитати (А, В, Г5, Г6, Г7, Г9, Д11 и Д13) покриват напълно минималните национални изисквания за заемане на длъжността „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология. Съответстват и на минималните изисквания, заложени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Българска академия на науките в посоченото направление. Предметът и съдържанието на представените научни трудове съответстват на профила на конкурса и са фокусирани върху личностните особености, когнитивните характеристики и тяхното проявление при поведение на шофиране.

2. Оценка на научните и научно-приложните приноси на кандидата

За участие в конкурса д-р Зорница Тоткова представя 30 научни публикации, от които: 1 самостоятелна научна монография на български език (хабилитационен труд); 1 книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на български език; 4 научни статии на английски език, реферирани в световни бази данни; 3 студии (2 на английски език) и 21 научни статии (1 на английски език), публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и в редактирани научни томове.

В предложения хабилитационен труд „Транспортна психология. Личност и поведение на шофиране“ (ISBN: 978-619-245-293-3), структуриран в три глави, авторът задълбочно проучва и анализира личностните фактори, свързани с процеса на шофиране. В първа глава са изложени същността и основните цели на траспортната психология, като са очертани някои проблеми и предизвикателства, пред които е изправена дисциплината. Дефинирани са четири основни групи модели за изследване на поведението на шофиране, наред с възможностите за приложението им. Втора глава представя две изследвания, проследяващи индивидуалните различия в процеса на шофиране с фокус върху личността на водача и стиловете на шофиране, акцентиращи върху негативните резултати от шофирането. В трета глава се извежда профил на опасния водач в България въз основа на проучване на субективната оценка за спазване на правилата за движение по пътищата. Установени са личностните фактори и стиловете на шофиране, пряко свързани с негативните резултати от шофирането, и са очертани демографските особености (пол, възраст, стаж) на опасните водачи.

Настоящата монография (I.1.) и поредица от публикации (вкл. III.1., III.2., IV.2., V.1., V.2., V.4., V.8. и др.) очертават основните научни и научно-приложни приноси на д-р Зорница Тоткова в съдържателното направление Транспортна психология. Сред основните приноси могат да се посочат: 1) Установяване ролята на личностните (тревожност, търсене на усещания, гняв по време на шофиране, агресивно и рисково поведение на шофиране, импулсивност и локус на контрол) и когнитивните (внимание, памет, екзекутивни функции, визуално-пространствена ориентация и др.) фактори върху негативните резултати от шофирането (напр. регистрирани нарушения на правилата за

движение, отнемането на свидетелства за управление на МПС, участието в пътнотранспортни произшествия); 2) Дефиниране на психологическия конструкт „стил на шофиране“, извеждане на профила (личностен, демографски и в зависимост от стила на шофиране) на водачи с опасно поведение на пътя; 3) Изучаване на психологическите процеси, които са в основата на поведението на водачите, конструиране и адаптиране на методи за надеждна оценка на личностните фактори, свързани с опасното поведение на пътя и стила на шофиране и извеждане на практическото приложение на получените резултати (напр. информационни кампании, обучения, насочени към различни групи водачи и интервенции, насочени към водачи с установено рисково поведение на пътя), с цел повишаване на ефективността на мерките за справяне с проблемите на пътната безопасност в България.

Другата съдържателна насока в научната работата на кандидата е в областта на психология на развитието и детско-юношеската психология. Проучват се родителските стилове, привързаността в ранна зрялост, личността и мотивацията за учене на учениците според учителите и др. (вкл. IV.9, IV.10, IV.11, IV.12, IV.13, IV.14, IV.15, IV.16, IV.17, IV.19, IV.20, IV.21 и др.). Представените трудове в това направление разширяват и обогатяват научно, методологично и приложно изследванията върху възприетията за родителски стил в ранна зрялост, като извеждат възприетите смесени стилове в ранна зрялост и доказват ролята на отзивчивостта и топлината като водещи в оценката на родителското поведение в ретроспективен план. Същевременно въз основа на мащабно проучване на учителите в колективен проект се установяват водещите мотиви за учене на учениците, техните нагласи за прилагане на подходи, които предизвикват интерес и разбиране на практическата стойност на изучавания материал, стила на взаимодействие между учител и ученик и др. Получените резултати дават основание за пренасочване на вниманието на специалистите към търсене и популяризиране на подходи и форми на работа с учениците, които съдействат за формиране, поддържане и задълбочаване на интереса към изучаваните предмети, които в последствие са предпоставка както за постигане на по-висок академичен резултат, така и за по-трайни знания и развитие на личните способности на учениците.

3. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

След преглед на предоставените научни публикации и хабилитационния труд на д-р Зорница Тоткова, мога в качеството си член на научното жури, да констатирам липсата на плагиатство.

4. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки и препоръки по отношение на постановката на изследванията, статистическата обработка на данните, анализа и обобщенията на получените резултати, представени в трудовете на кандидата.

5. Лични впечатления

Познавам гл. ас. д-р Зорница Тоткова още от периода на обучението ѝ (2011 – 2014 г.) в департамент „Психология“, ИИНЧ-БАН за придобиване на ОНС „доктор“ в научната специалност „Обща психология“ и в последствие като главен асистент в секция „Психология на личността и методология на психологичното измерване“ (2015-2023 г.). Тя се отличаваше със сериозно отношение към обучението, желание за развитие и лична ангажираност в научно-изследователската (проекти, публикации и др.) и научно организационната (конференции, школи, семинари и др.) дейност.

6. Заключение

Въз основа на направената оценка за оригиналните научни приноси на д-р Зорница Тоткова, представените научни публикации и справка за тяхното цитиране, които покриват напълно минималните национални изисквания, заложени в Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника за неговото прилагане, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ в БАН и в ИИНЧ-БАН, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят избора на гл. ас. д-р Зорница Петрова Тоткова за академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология) в секция "Психология на личността и когнитивна психология" към ИИНЧ-БАН.

21.08.2023 г. Подпис:

гр. София (проф.дн. Ергюл Таир Реджеб)